

קול צעיר למדע הישראלי - הקמת האקדמיה הישראלית הצעירה למדעים

מאת פרופ' יעל חנין

היתר פועלות לקידום חוקרים צעירים, להנגשת מדע בבתי ספר, להגדלת המודעות לקריירה אקדמית ועוד.

הצלחתן של האקדמיות הצעירות הגרמנית וההולנדית הניעה מהלך רחב ובין-לאומי להקמת אקדמיה צעירה עולמית ובעקבותיה גל של הקמת אקדמיות צעירות במדינות שונות, כמו שוודיה, דרום אפריקה, דנמרק, סקוטלנד ובעוד מקומות שם הן בשלבים מתקדמים של הקמה.

האקדמיה הצעירה העולמית

שמחתי התמזל מזלי להיות שותפה בהקמת האקדמיה הצעירה העולמית ולהשתתף בפעילותה בשנותיה הראשונות. בשנת 2008 החל ה-IAP (Inter Academy Panel) לשתף פעולה עם ארגון הפורום הכלכלי העולמי - ה-WEF (World Economic Forum). בבסיס שיתוף הפעולה הייתה הזמנתם של קבוצת מדענים צעירים לכינוס שעורך הארגון כל סתיו בסין. אמנם הכינוס מיועד בעיקר לאנשי תעשייה, ועיקרו עוסק בהתפתחות הכלכלות במזרח, אך שילוב המדענים הצעירים בו נראה טבעי והתקבל בהתלהבות רבה הן בקרב אנשי ארגון הפורום הכלכלי העולמי והן בקרב המדענים. ההשתתפות בכינוס כלכלי אפשרה למדענים להכיר לראשונה את הממשק המרתק שבין

האקדמיה הצעירה?

לאחרונה הושקה בירושלים האקדמיה הצעירה הישראלית (ראו במסגרת). בימים אלו היא מתחילה את פעילותה, וכארגון חדש יהיה עליה להגדיר את עצמה ולבסס את מעמדה בתוך האקדמיה הישראלית וגם בחברה הישראלית.

מה תפקידה של האקדמיה הצעירה? אקדמיות לאומיות למדעים הן גופים בעלי מסורת רבת שנים, ובמדינות רבות השפעתן בקרב קובעי המדיניות רבה ובעלת חשיבות. האקדמיות מייצגות את אוכלוסיית כלל המדענים, והשפעתן מקורה במעמדם הבכיר של חבריהן ובניסיונם הרב. תפקידה של האקדמיה הצעירה להוסיף על קולה של האקדמיה הבכירה קול צעיר. חברי האקדמיה הצעירה יכולים לייצג מדענים צעירים ביתר מהימנות ולפעול ביתר יעילות בעניינים הקרובים ללבם של אלה. ואולי אף חשוב מכך, חברי האקדמיה הצעירה יכולים להציג בפני החברה הישראלית ובפני קובעי המדיניות גישה רעננה ואולי גם חדשנית לנושאים העומדים, או צריכים לעמוד, על סדר היום הציבורי והקשורים למדע וחינוך.

האקדמיה הצעירה הישראלית נבנתה על פי מודל האקדמיות הצעירות שהוקמו לפני יותר מעשור, ראשית בגרמניה ולאחר מכן בהולנד. אקדמיות אלו פועלות בהצלחה רבה במגוון רב של נושאים, ובין

אירוע ההשקה של האקדמיה הישראלית הצעירה למדעים שלידי האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, בנובמבר 2012. חברי האקדמיה הצעירה ליד פסל איינשטיין שבגן המדע באקדמיה בירושלים עם חברי האקדמיה הבכירה, ובהם (במרכז) חבר האקדמיה פרופ' דן שכטמן, פרופ' רשף טנא, יו"ר החטיבה למדעי הרוח פרופ' יוחנן פרידמן (ראשון משמאל) וסגן הנשיאה פרופ' ב"ז קדר.

במקורות מימון לאמצעים בסיסיים, ולעתים קיים בהן אף נתק מוחלט בין האקדמיה לגופי השלטון. במדינות רבות באפריקה למשל אין כלל אקדמיה לאומית למדע.

בכינוס השני, שהתקיים בסין ב־2009, החלה קבוצת המדענים הצעירים שהשתתפה בו לדון ברעיון להקים אקדמיה צעירה עולמית מתוך תקווה שאקדמיה זו תוכל לפעול לשיפור מעמדם ותנאי עבודתם של מדענים צעירים, ובכלל לקידום המדע. בתמיכת ה־IAP והאקדמיה הצעירה הגרמנית אורגן בברלין כינוס השקה. בכינוס הכרזנו על הקמת האקדמיה הצעירה העולמית, אשר תפקידה לשמש קול למדענים צעירים. בשני ימי המפגש נכתבו נוהלי העבודה, נוסחו עקרונות הפעילות, נבחרו נציגים להוביל פעילויות שונות, ופעילות האקדמיה יצאה לדרך. את חוקת האקדמיה ניסח פרופ' אורן גזל־איל, חבר האקדמיה הצעירה העולמית (GYA Global Young Academy). כארגון שמוצגות בו כשלושים מדינות, ◀

אנשי כלכלה וממשל והזדמנות לבחון כיצד המדע ומדענים יכולים להשתלב בתוך המערכת המורכבת הזאת. עוד זימן הכינוס למדענים הצעירים מפגש עם מדענים בני גילם מדיסציפלינות שונות ומתרבויות שונות. בניגוד לכינוסים מדעיים, בכינוס הכלכלי הזה ניתנה למדענים הצעירים ההזדמנות לדון בנושאים הקשורים למערכות היחסים שבין אקדמיה, חברה, כלכלה, ממשל ותעשייה. בדיונים עלו שוב ושוב אתגרים משותפים למדענים רבים במדינות שונות (למשל, עניין דל של הציבור במדע וקושי של מדענים צעירים להשתלב במערכת המבכרת בעלי ניסיון ומוניטין), ומנגד נחשפו פערים אדירים בין מדינות מפותחות למדינות מתפתחות שקיים בהן מחסור

פרופ' יעל חנין

האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים בחרה וצירפה **26 מדענים ומדעניות ישראלים צעירים** מהשורה הראשונה לאקדמיה הצעירה למדעים שהושקה בירושלים.

26 חוקרים ומדענים צעירים מהשורה הראשונה, כולם חברי סגל אקדמי עד גיל 45, הצטרפו ביום כ"ג במרחשוון תשע"ג, 8 בנובמבר 2012, לאקדמיה הצעירה למדעים שהושקה בירושלים במסגרת האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים. בכך הצטרפה האקדמיה למגמה ההולכת ומתחזקת בעולם של הקמת אקדמיות צעירות. כל חברי וחברות האקדמיה הצעירה למדעים הם אנשי מדע מצטיינים ובולטים כל אחד בתחומו. הם הוכיחו הצטיינות במחקר, חשיבה מקורית וזכו לקבל פרסים יוקרתיים, אותות הצטיינות על מחקרם או מענקי מחקר יוקרתיים. חברי האקדמיה הצעירה נבחרו לתקופה קצובה בת ארבע שנים.

לדברי פרופ' רות ארנון, נשיאת האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, נודעת חשיבות רבה לשילובם של מדענים צעירים ומצליחים בפעילותה המגוונת של האקדמיה למדעים, וכי החוקרים המצטיינים שנבחרו לאקדמיה הצעירה יתרמו ככל יכולתם לקידומו ולשגשוגו של המדע בישראל ובעולם.

עם מטרתיה של האקדמיה הצעירה נמנים קידום מעמדו של המדען הצעיר בישראל, קידום הקשר שבין המדע לבין קובעי המדיניות ובין המדע לבין החברה, טיפוח הקשר ושיתוף הפעולה בין חוקרים צעירים מתחומי דעת שונים ועידוד מחקרים משותפים, ושיתוף פעולה עם חוקרים צעירים ברחבי העולם.

האקדמיה הושקה במעמד פרופ' דן שכטמן, חבר האקדמיה וחתן פרס נובל, פרופ' ב"ז קדר, סגן נשיאת האקדמיה, וד"ר מאיר צדוק, מנכ"ל האקדמיה. באירוע השתתפו חברי אקדמיה משתי חטיבותיה.

ואלה הם 26 חברי האקדמיה הצעירה שנבחרו למחזור הראשון:

פרופ' מיכל פלדמן , בית הספר למנהל עסקים, האוניברסיטה העברית בירושלים	פרופ' יעל חנין , בית הספר להנדסת חשמל, אוניברסיטת תל-אביב	ד"ר שרון אהרונוסון להבי , המחלקה לספרות משווה, אוניברסיטת בר-אילן
ד"ר שרון צוקרמן , המכון לארכאולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	ד"ר רועי ירושלמי , המכון לכימיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	ד"ר דן אורון , המחלקה לפיזיקה של מערכות מורכבות, מכון ויצמן למדע
פרופ' אורית קדר , המחלקה למדע המדינה, האוניברסיטה העברית בירושלים	פרופ' טאלב מוקארי , המחלקה לכימיה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב	פרופ' יונינה אלדר , הפקולטה להנדסת חשמל, הפכניון
פרופ' ליאור קרוניק , המחלקה לחומרים ופני שטח, מכון ויצמן למדע	ד"ר פאבל מצ'ייקו , המחלקה למחשבת ישראל, האוניברסיטה העברית בירושלים	פרופ' דוד אנוך , הפקולטה למשפטים והחוג לפילוסופיה, האוניברסיטה העברית בירושלים
פרופ' ישי רוזן-צבי , החוג ללימודי התרבות העברית, אוניברסיטת תל-אביב	פרופ' אהוד נקר , בית הספר לפיזיקה ואסטרונומיה, אוניברסיטת תל-אביב	ד"ר יונתן בן דב , המחלקה למקרא, אוניברסיטת חיפה
ד"ר רותם שורק , המחלקה לגנטיקה מולקולרית, מכון ויצמן למדע	פרופ' ערן סגל , המחלקה למדעי המחשב ומתמטיקה שימושית, מכון ויצמן למדע	פרופ' ליאור גפשטיין , הפקולטה לרפואה, הפכניון
פרופ' רווד שרון , בית הספר למדעי המחשב, אוניברסיטת תל-אביב	פרופ' ראם סרי , מכון רקח לפיזיקה, האוניברסיטה העברית בירושלים	ד"ר עודד הוד , בית הספר לכימיה, אוניברסיטת תל-אביב
פרופ' עידית תשובה , המכון לכימיה, האוניברסיטה העברית בירושלים	פרופ' טליה פישר , הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל-אביב	ד"ר תמר הרציג , החוג להיסטוריה כללית, אוניברסיטת תל-אביב
		ד"ר יובל נח הררי , החוג להיסטוריה, האוניברסיטה העברית בירושלים

חברי האקדמיה הצעירה העולמית בצילום קבוצתי ב־2011 בברלין עם פרופ' הווארד אלפר, ראש ה־IAB. בתמונה חברי אקדמיה מיפן, הפיליפינים, גוואטמלה, פקיסטן, ונצואלה, סין, שוודיה, מצרים, אוסטרליה, תאילנד, ספרד, הולנד, גרמניה, בנגלדש, ארצות הברית, קנדה, ניגריה, סנגל, צ'ילה, דרום אפריקה, ניו זילנד, קניה, ניקרגואה, קזחסטן וישראל.

מפותחות, עולה כי המודעות בישראל לצורך לעודד מדענים בראשית דרכם ולתמוך בהם היא גבוהה למדי. כלומר, לחוקרים הישראליים הצעירים יתרון יחסי ביכולת לפתח קריירה עצמאית – בתמיכה מוסדית ובהכרה של המערכת. קרנות לתמיכה בחוקרים צעירים, מענקי startups, עצמאות המבוססת על tenure track הם יתרונות בולטים ומבורכים של השיטה הישראלית. מובן שבנושאים מסוימים על ישראל לפעול ולהשתפר, כגון להעלות את המודעות הציבורית לפעילות מחקר באקדמיה, למצוא דרך למנוע את בריחת המוחות, לנסות ולמלא את המחסור בהשקעה תשתיתית ארוכת טווח, להיטיב את מצבם הקשה של תחומי מחקר שונים, להשביח את ההוראה בבתי הספר ועוד. האקדמיה הצעירה הישראלית נולדה מתוך ההכרה שאנחנו כחוקרים צעירים יכולים וצריכים לדאוג לעתיד המחקר בארץ. בימים אלו אנחנו מתחילים לבנות את האקדמיה הצעירה ולהגדיר את פעילותה. אני מקווה שנפעל בהשלמה לפעילות האקדמיה הבכירה לטובת קידום המדע והחברה בישראל. ■

הכותבת היא פרופסור חבר בבית הספר להנדסת חשמל באוניברסיטת תל-אביב, חברה באקדמיה הצעירה העולמית (GYA) וחברת האקדמיה הישראלית הצעירה למדעים.

מחמש יבשות, ממגוון דתות ותחומי מחקר, הרי שהוא ארגון ייחודי בעל יכולת מרשימה להתמקד בעשייה ובנושאים שיש בעינינו קונצנזוס. היותם של כל חברי הקבוצה מדענים בני אותו גיל לערך מדגימה את הכוח המדהים של המדע לקרב אנשים שונים בתכלית לכדי עשייה משותפת.

מה מאפשר לאקדמיה העולמית הצעירה לפעול בדרך כה חיובית? כבר בשלבים הראשונים לפעילותה התבהרו לחברים בה הפערים האדירים שבין המדינות השונות. במדינות מתפתחות רבות כמעט אין תשתיות מחקר, וחוקרים ממדינות אלו מעוניינים ללמוד ולהסתייע בחוקרים מהמדינות המפותחות. מנגד, חוקרים ממדינות מפותחות מתמודדים גם הם עם מגוון קשיים, וכמעט בכל מדינה קיימים אתגרים הייחודיים לה. במסגרת העולמית ניתנת לכל חבר אקדמיה ההזדמנות לזהות רעיונות להפריה הדדית. לנו כישראלים צעירים ההשתתפות במסגרת בין-לאומית כזו היא חוויה ייחודית. מדינות מתפתחות רבות רואות במדע הישראלי מודל לחיקוי.

אתגרים ויתרונות כחול-לבן

השוואת המציאות הישראלית, הנוטה לעתים להתמקד באתגרים המאפיינים את אזורנו הבעייתי, למציאות במדינות רבות, ובהן אף מדינות